

4. Drotianko, Liubov. 2024. "Unikalnist liudskoho buttia u suchasnykh sotsialnykh komunikatsiakh" ["The Uniqueness of Human Existence in Modern Social Communications"]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiynoho universytetu. Seria: Filosofiia. Kulturolohiia, Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Culturology* 1(39): 5–10. <https://doi.org/10.18372/2412-2157.39.18424>.

5. Isakova, Tatiana. 2011. *Internet-zalezhnist yak novyi fenomen suchasnoho svitu: sutnist i problemy [Internet Addiction as a New Phenomenon of the Modern World: Essence and Problems]*. Kyiv: NISD.

6. Kastels, Manuel. 2007. *Internet-halakyka. Mirkuvannia shchodo Internetu, biznesu i suspilstva [Internet Galaxy. Reflections on the Internet, Business and Society]*. Kyiv: Vyd-vo VAKLER.

7. Komisar, Lyudmila. 2024. "Kultura myslennia yak suchasnyi trend: teoretychni i prykladni aspekty" ["The Culture of Thinking as a Modern Trend: Theoretical and Applied Aspects"]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiynoho universytetu. Seria: Filosofiia.*

Kulturolohiia, Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Culturology 1(39): 42–47. <https://doi.org/10.18372/2412-2157.39.18450>.

8. Kolyada, Iryna. 2022. "Transformatsiia informatsiino-osvitnoho prostoru v konteksti suchasnykh sotsiokulturnykh protsesiv" ["Transformation of the information and educational space in the context of modern socio-cultural processes"]. *Visnyk Dniprovskoi akademii neperervnoi osvity, Seria Filosofiia. Pedahohika, Dnipro Academy of continuing education Herald, Series: "Philosophy. Pedagogy* 2 (3): 20–26. <https://doi.org/10.54891/2786-7005-2022-2-3>.

9. Kharchenko, Julia. 2023. "'Virtuum' yak innovatsiine seredovyshe v 'tsyfrovii tsyvilizatsii' (filosofsko-hnoseolohichni ta ontolohichni aspekty)" ["'Virtuum' as an Innovative Sphere in the 'Digital Civilization' (Philosophical, Epistemological and Ontological Aspects)"]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiynoho universytetu. Seria: Filosofiia. Kulturolohiia, Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Culturology* 2(38): 18–23. <https://doi.org/10.18372/2412-2157.2.18105>.

N. Sukhova

EDUCATIONAL DIMENSIONS OF CONSCIOUSNESS TRANSFORMATION IN THE DIGITAL SOCIETY

Introduction. The 21st-century individual faces challenges stemming from the superficiality of "clip communication," which lacks a profound worldview as a foundation for ontological and axiological understanding. Education, once a societal good, has been reduced to a market service, leaving unresolved the question of forms capable of effectively transforming human consciousness in the digital age.

The aim and tasks are identifying the features of the transformation of modern human consciousness and the new forms of its communication in the context of digitalization. **Research methodology** combines general scientific and philosophical methods, enabling the analysis of contemporary educational processes and the further transformation of human consciousness. A comparative approach facilitates the evaluation of researchers' forecasts and insights regarding future solutions to educational challenges. **Research results.** The implementation of new technologies, which have evolved from auxiliary tools enhancing comfort and quality of life into a dominant factor, significantly influences human behavior, culture, and education systems. Digitalization transforms the process of shaping consciousness in the new era, while virtual space, increasingly replacing physical space, becomes a testing ground for humanity's survival and the preparation of future generations. In this context, digital literacy, understanding new tools, and competence in technological solutions are essential skills for the 21st-century individual. **Discussion.** The transformation of the information and educational space, where individualized online education is being formed, raises the question of how modernization should be implemented to foster cross-cultural values in a generation born into the digital world, unfamiliar with any other realities. **Conclusions.** The Internet expands the cultural space, creating a multi-cluster structure in which individual clusters may remain isolated, like Leibniz's monads. This leads to the transformation of socialization in the real world and enhances the possibilities of manipulating consciousness, highlighting the unpreparedness of many people to adapt to digital reality. In the period of the emergence of the information society, it is crucial to achieve a theoretical breakthrough, which can be facilitated by mathematics and philosophy. Key questions remain to be addressed: 1) For what kind of world are we reforming the educational space? 2) Will the highest universal values, such as love, freedom, and will, be preserved there? 3) What is the purpose of the knowledge gained through artificial intelligence regarding the management of people and machines? The information and educational space must become a controlled structure capable of ensuring individualized educational activities in a digital environment.

Keywords: technoscience, digital society, information technologies, personality, education, educational technologies, virtual space, social, artificial intelligence.

DOI: 10.18372/2412-2157.40.19347

УДК 159.923.2.:316.472.4 (045)

N. A. Chenbay

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ В НОВИХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ РЕАЛІЯХ

Національний авіаційний університет
ORCID ID: 0000-0003-3744-3166

Анотація. У статті досліджується специфіка формування ідентичності у мережеві культурі. Особлива увага приділяється філософському та культурологічному вимірам ідентичності. Підкреслено, що в сучасному світі відбувається переоцінка соціальних цінностей, із визнанням пріоритетними тих, які допомагають індивіду адаптуватися до нового соціуму. Встановлено, що в умовах формування особистості кіберкультурою ідентичність стає механізмом її пристосування до цієї реальності, в якій живе особистість, і залежить від її можливостей робити вибір на користь цієї чи іншої ідентичності.

Ключові слова: ідентичність, самототожність, особистість, науково-технічний прогрес, інформаційна культура, кіберкультура, комунікація.

Вступ

Людина в усі епохи залишалася особливим предметом філософського і наукового дослідження. Сьогодні в суспільстві відбуваються

зміни, які впливають на формування особистості нового типу, яка отримала можливість робити вибір у житті і нести відповідальність за нього, яка обирає власну модель існування в суперечливому світі. Всі ці зміни призводять до того, що

об'єктивно стають затребуваними лише ті характеристики людини, які зможуть в подальшому сприяти прогресивному розвитку як її самої, так і суспільства загалом. Нові виклики, спричинені бурхливим науково-технічним прогресом та зростанням інформаційних потоків, змусили людину переосмислити свою роль і місце в суспільстві та замислитися над питаннями: хто вона?, до якої спільноти вона належить?, яка мета і сенс її життя?, який вибір серед багатьох запропонованих варіантів краще зробити і чи готова вона нести відповідальність за свій вибір? Така ситуація зумовила необхідність звернутися до дослідження проблеми ідентичності, становлення якої відбувається в умовах використання надбань кіберкультури.

Мета і завдання

Виходячи із зазначеного, метою даного дослідження є виявлення особливостей формування ідентичності в умовах домінування цінностей кіберкультури, яка породжує в собі безліч нових можливостей для людини.

Методологія дослідження

Теоретико-методологічним підґрунтям даного дослідження стануть праці Дж. Локка «Досвід про людське розуміння», класика екзистенціалізму М. Бубера «Я і Ти. Шлях людини за хасидським вченням», А. Турена «Повернення дівця», постмодерніста Ж. Бодрієра «Симулякри і симуляція». Важливим методологічним засобом у процесі дослідження особливостей формування ідентичності в нових соціокультурних умовах стане соціокультурний підхід, а також принципи історизму і системності. В сукупності вони сприятимуть дослідженню специфіки ідентичності на новому етапі формування інформаційної культури.

Результати

Поняття тотожності (ідентичності) привертало увагу філософів із часів зародження філософських поглядів на світ. У сучасному суспільстві, у формуванні якого значну роль відіграють комунікації мережевого типу і яке ґрунтується на горизонтальних соціальних зв'язках, відмічається новий сплеск інтересу дослідників до проблеми самоідентичності, соціальної ідентичності. У філософському енциклопедичному словнику роз'яснюється, що у повсякденному, науковому і філософському мовленні термін «ідентичність» у перекладі з латини означає (букв.) – те саме (ФЕС 2001, 233). У такому сенсі його використовували мислителі доби Античності та Середньовіччя, для яких ідентичність означала властивість речей залишатися самими собою, не втрачати своєї сутності за будь-яких змін, що відбуватимуться. І тому у творах тих часів «ідентичність» нерідко замінювалася словом «тотожність». У праці «Досвід про людське розуміння» Дж. Локка ідентичність уже не характеризує буття речей, а використовується в значенні «самототожності» або «особистісної тотожності», постає деякою субстанцією, або низкою конкретних сталих характеристик. Так, після публікацій праць Дж. Локка та Д. Юма, у філософській традиції

ідентичність почала тлумачитися як набуття сталості, схожості. Поступово в колах філософів набуває актуальності нова тема і постає питання: «Що в процесі ідентичності забезпечує сталість – особистість, духовність чи самосвідомість?» (Гуревич 2016, 1).

За часів Просвітництва сформувалися уявлення про особистість як про вищу духовну субстанцію: людину почали вважати універсальною розумною істотою, вплив ззовні на яку відсутній. Проте з часом з'ясувалося, що природні й соціокультурні феномени не тільки впливають на внутрішній світ людини, а й загалом визначають його. Так, на кожному етапі саморозвитку індивід формує почуття самототожності через засвоєння культурної традиції, переданої попередніми поколіннями. Як писав у цьому контексті Г. Шпет: «Як би не були люди різними індивідуально, є типово спільне в їхніх переживаннях, як «відгук» на те, що відбувається перед їхніми очима, умами і серцем» (Цит. за: 2).

Історія ХХ ст. була насичена подіями, які багато в чому сформували наш сучасний світ і, безперечно, зумовили подальшу проблематику філософії. Занепад моральних норм і цінностей, обумовлений різними подіями в житті світової спільноти, вплинув на суспільну свідомість європейців і, зрештою, призвів до того, що у відносинах між людьми ставав дедалі відчутнішим брак гуманності. В умовах загострення соціальних криз і «граничних ситуацій» новий погляд на проблему людини та самоідентифікацію продемонстрували філософи-екзистенціалісти. Зокрема, К. Ясперс і М. Бубер вважали сучасну їм утилітарну культуру і європейський раціоналізм синонімами відчуження, коли людина втрачає здатність до спілкування з іншими людьми. виправити ситуацію, стверджував М. Бубер, можливо лише шляхом налагодження комунікації, яку необхідно «живити» зсередины, вкладати новий зміст у слова, відкриваючи себе Іншому. Критикуючи сучасність, філософ закликав до оновлення людської здатності до істинної розмови, яка в наші часи стала справді неможливою (Бубер 2012, 140). Як слушно відмічає вітчизняна дослідниця творчості М. Бубера А.-М. Лучак, «теза ця прозвучала в контексті, відмінному від сучасного – віртуального. Добра розмова полягає не в тому, що звучить багато слів, а в тому, що звучать ті слова, які ведуть до побудови взаємних стосунків» (Лучак 2015, 19). Концепції екзистенціалістів стали ваговим внеском у дослідження проблеми ідентичності, оскільки вони намагалися донести до європейської спільноти думку, що лише у спілкуванні з іншими людина пізнає себе та «Іншого», досягає саморозуміння, визначає себе як духовну істоту, виявляє свободу волі і долає відчуження.

У наш час філософія демонструє особливий погляд на таке багатоаспектне поняття, як «відчуження», подане у вітчизняному філософському енциклопедичному словнику: «Відчуження є фундаментальною метаморфозою людської діяльності, наслідки якої (як і сам процес) стають непідвладними їй

суб'єктові» (ФЕС 2002, 89). З огляду на це, підсумовують автори, можна зрозуміти, чому всі спроби «остаточно» подолання відчуженості, які мали місце в історії людинознавчих концепцій, виявилися утопічними. Соціологи, в свою чергу, тлумачать це поняття дещо по-іншому, поширюючи цей феномен на різні аспекти соціального буття людини, з наголосом на відчуженості індивіда від ситуації, групи, культури. Виходячи з викладеного вище, звернення до означеного поняття в контексті теми нашого дослідження є виправданим, оскільки дозволяє поставити цілком слушне питання: чи отримала людина разом із новими можливостями, які надає їй мережева культура, шанс принаймні частково подолати відчуження і чи готова вона їм скористатися? Адже в іншому випадку це може негативно вплинути на процес самоідентифікації індивіда.

Постмодерністи назвали новий світ світом симулякрів, коли означення реальності замінює саму реальність і в якому неможливо відрізнити реальне від фіктивного (Ж. Бодріяр), а в культурі проголосили стан хаосу, в якому новий порядок тільки зароджується. У стані, коли «симуляція ставить під сумнів різницю між «істинним» і «хибним» між «реальним» та «уявним» (Бодріяр 2004, 8), постмодерністська філософія проголосила так звану «нульову ідентичність», наголосивши, що сьогодні можна говорити лише про множинність ідентичностей, а також про відсутність самої потреби в самототожності. Люди мають звільнитися від обмежень, пов'язаних із концепцією ідентичності, і прийняти свою унікальність та мінливість як частину життя.

У добу стрімких технологічних змін відбулися подальші трансформації поглядів на ідентичність» і на саму дію її встановлення, коли підвищився ступінь свободи індивіда у прийнятті рішення щодо специфіки його ідентичності. Так, згідно з концепцією А. Турена, у «програмованому» суспільстві, яке ґрунтується на соціальному конфлікті, в якому існують соціальні рухи і спільні для всіх культурні орієнтації, ідентичність постає «...усвідомленим самовизначенням соціального суб'єкта» (Турен 2003, 28).

Обговорення

Самоідентифікація починається з вироблення власної позиції на шляху пошуку відповіді на запитання: Хто я насправді? Що я маю робити, чого не маю? Що правильно, а що неправильно? Як я можу прийняти вірне рішення? Якими цінностями/принципами я маю керуватись? Такими словами сьогодні розпочинає урок вчитель старших класів загальноосвітнього середньої школи. Та навряд чи підлітки усвідомлюють, що пошук відповідей на ці питання виявиться для них завданням, над яким доведеться працювати все життя. У світі відбувається переоцінка багатьох соціальних цінностей, здійснюється спроба їхнього осмислення в контексті історичного досвіду нового тисячоліття, на тлі тих суперечностей, що виникають у нових соціокультурних реаліях. Як справедливо зауважує в цьому контексті В. Аксьонова, «цінність якостей людини полягає в

тому, що вони допомагають не тільки жити у стрімко плинному сучасному соціумі, а й адаптуватися до нього» (Аксьонова 2013, 8).

Дослідники знову ставлять запитання, на яке відповідь, здавалося б, уже є відомою всім: що таке особистість? У філософській літературі це поняття зв'язують із соціалізацією, духовністю та відповідальністю індивіда. Проте сьогодні фахівці з різних галузей змушені констатувати той факт, що все більше людей «не хочуть бути самими собою, а шукають іншу расу, націю, гендер. Виникають труднощі при визначенні власної ідентичності, коли хитким виявляється голос крові, ґрунту або культури. Голос крові перебивається новітніми міфами» (Гуревич 2016, 15). Осмислення нової реальності і пошук відповідей на питання, що саме впливає на відсутність у людей бажання шукати себе, робити вибір, брати на себе відповідальність у житті, приводять до деяких висновків. Так, протягом багатьох десятиліть наявний прогрес демонструє лише матеріальна культура, а духовна виявляє здебільшого негативні тенденції. Свого часу М. Бердяєв у праці «Сенс історії. Нове середньовіччя» висловив думку, що прогрес перетворює кожне людське покоління, кожне людське обличчя, кожну епоху історії на засіб і знаряддя для остаточної мети – досконалості, могутності і блаженства людства майбутнього, в якому ніхто з нас не матиме долі» (Бердяєв). Подальші історичні події лише підтвердили істинність слів видатного мислителя.

Сучасну особистість формує кіберкультура або комп'ютерна культура, результатом чого стала поява особистості нового типу – віртуальної або мережевої. П. Гуревич дав таку характеристику: «Її властива внутрішня множинність, яка заважає проявляти чуйність і відкритість по відношенню до інших. Особистість мимоволі стає асоціальною. Замість бажаної стабільності індивід виявляє прагнення відповідати суспільній кон'юктурі» (Гуревич 2016, 14). У «світі після оргії» (Ж. Бодріяр) багатьох турбує лише підвищення власного статусу за всяку ціну. Закономірно, що таке середовище зумовлює девальвацію і десакралізацію особистості. Визначаючи специфіку існування людини, зануреної у віртуальний простір, Л. Дротянко слушно зауважує, що «тон життя Віртуальної людини визначають різноманітні рейтинги, стрічки активності, кількість відвідувань чатів, блогів, платформ тощо» (Дротянко 2024, 7). Як наслідок, розвиває далі думку Н. Корабльова, «сучасність з її кризовим соціумом спотвореної реальності (оруелівська ситуація) продукує такі ж спотворені форми суспільних зв'язків, породжує новий тип сплячого розуму і сонної душі «людини без властивостей» (Р. Музиль), яка розсипається на ролі» (Корабльова 2000, 7).

Сьогодні повсюдно говорять про всебічні трансформації всього і всіх, про кардинальні зміни, новизну і нетотожності. Становлення особистості в таких умовах визначається «процедурою інтерпретації, а її формування відповідає вимогам мережевого суспільства і мережевої культури, в результаті чого формується «глобальна

ідентичність, яка володіє лише мерехтливою, умовною незмінністю» (Брайан 2016, 19). Так, сформувався особливий погляд на ідентичність, який відповідає «викликам часу»: ідентичність стає механізмом, який допомагає пристосуватися до тієї реальності, в якій живе людина в ті чи інші часи. Такий погляд є абсолютно виправданим, оскільки ми живемо в реальності, яку свого часу С. Кримський описував як: «не те, що існує насправді. Реальність – це колаж реальності з фантазією, мрією, бажанням. Якби вона не була таким колажем, то була б божевільною, ця реальність» (Кримський, 2009: 43). Даючи оцінку сучасним трансформаціям ідентичності в постмодерністському суспільстві, М. Абисова зазначає, що «криза традиційної, фундаменталістської ідентичності супроводжується і конструктивними потенціями формування нової ідентичності, і потенційними загрозами дегуманізації, і руйнації ідентичності загалом» (Абисова 2024, 32). Тому людина, яка зробила вибір, повинна залишити за собою право визначати, наскільки особистість, яку вона транслює, є частиною її ідентичності. А основним ціннісним орієнтиром у формуванні ідентичності в новій соціокультурній реальності має стати принцип поваги особистісних рамок, а також цілковите усвідомлення небезпеки руйнування ідентичності як такої.

Висновки

Зі сказаного слідує висновок, що уявлення про ідентичність з розвитком соціуму закономірно зазнають трансформації, оскільки змінюються культурне середовище і стиль життя людей. Ідентичність постає динамічною і мінливою – її людина формує упродовж життя. І хоча деякі елементи ідентичності залишаються порівняно сталими, більшість втрачають свою актуальність за певних обставин і натомість зумовлюють появу інших на певному етапі життєвого шляху людини. І тому головною засадничою умовою формування особистості в сучасному мінливому світі стає вибір власної ідентичності. Та у складному мультикультурному середовищі кожен має залишати за собою право змінювати й моделювати складові своєї ідентичності відповідно до основних ціннісних орієнтирів, задля формування стійких зв'язків із іншими, набуття нового досвіду та ознайомлення з надбаннями різних соціальних груп і культур.

Список літератури

1. Філософський енциклопедичний словник / редкол.: В. Шинкарук, Є. Бистрицький, М. Булатов. Київ: Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди НАНУ, 2002. 742 с.
2. Психологія соціального буття Густава Шпета (до 140-річчя з дня народження та 185 - річчя заснування Київського національного університету імені Тараса Шевченка). *Міжнародне наукове видання*; за заг. ред. Власової О., Луньова В. Київ-Гамільтон: Accent Graphics Communications & Publishing, 2019. 303 с.
3. Бубер М. Я і Ти. Шлях людини за хасидським вченням; пер. з нім. В. Терлецький. К.: Дух і Літера, 2012. 272 с.
4. Лучак А.-М. Філософсько-антропологічний вимір феномена комунікації в інтерпретаціях ХХ ст. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Філософія*. 2015. Вип. 17. С. 17-22.

5. Бодріяр Ж. *Симулякри і симуляція*; пер. з фр. В. Ховхун. К.: Основи, 2004. 230 с.
6. Турен А. *Повернення дівця*; пер. з фр. О. Гуджен [та ін.]. К.: Альтерпрес, 2003. 320 с.
7. Аксьонова В. Антропологічні виміри комунікативно-інформаційного усвідомлення сенсу буття. *Антропологічні виміри філософських досліджень. Антропологічні шукання*, 2013. Вип. 3. С. 7-13.
8. Дротянко Л. Г. Унікальність людського буття у сучасних соціальних комунікаціях. *Вісник Національного авіаційного університету. Філософія. Культурологія*. 2024. №1 (39). С. 5-10. <https://doi.org/10.18372/2412-2157.39.18424>
9. Кораблєва Н. С. *Багатомірність ролі і маски – лик і личина* (монографія). Харків: ХНУ, 2000. 288 с.
10. Brian H. *Driving the Golden Spike. The Aesthetics of Anthropocene Public Space*: pamphlet. Chicago: [s. n.]. 2016. 24 p.
11. Кримський С. *Ранкові роздуми*. К.: Майстерня Білецьких, 2009. 113 с.
12. Абисова М. А. До проблеми ідентичності в умовах постмодерну. *Вісник Національного авіаційного університету. Філософія. Культурологія*. 2024. № 1 (39). С. 29-33. <https://doi.org/10.18372/2412-2157.39.18447>

References

1. Shynkaruk, Volodymyr, Yevhen Bystriyskyi, and Mykhailo Bulatov, eds. 2002. *Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk [Philosophical Encyclopedic Dictionary]*. Kyiv: In-t filosofii im. H.S. Skovorody NANU.
2. Vlasova, O., and V. Lunov. 2019. *Psychologhiia sotsialnoho buttia Hustava Shpeta (do 140-richchia z dnia narodzhennia ta 185-richchia zasnuvannia Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka [Psychology of Social Being by Gustav Speth (to the 140th anniversary of his birth and the 185th anniversary of the founding of Taras Shevchenko National University of Kyiv)]*. Kyiv-Hamylton: Accent Graphics Communications & Publishing.
3. Buber, Martin. 2012. *Ya i Ty. Shliakh liudyny za khasyidskym vcheniam [I and Thou. The Path of Man according to Hasidic teachings]*. Kyiv: Dukh i Litera.
4. Luchak, Anna-Mariia. 2015. "Filosofsko-antropolohichni vymiry fenomena komunikatsii v interpretatsiakh XX st." ["Philosophical and anthropological dimension of the phenomenon of communication in interpretations of the 20th century"]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia." Filosofii, Scientific Notes of the National University of Ostroh Academy. Philosophy* 17: 17–22.
5. Bodriar, Zhan. 2004. *Symuliakry i symulatsiia [Simulacra and Simulation]*. Kyiv: Osnyv.
6. Turen, Alen. 2003. *Povernennia diievtisia [Return of the subject]*. Kyiv: Alterpres.
7. Aksonova, Vira. 2013. "Antropolohichni vymiry komunikatyvno-informatsiinoho usvidomlennia sensu buttia" ["Anthropological Dimensions Of Communicative And Informational Awareness Of The Meaning Of Being"]. *Antropolohichni shukannia, Anthropological research* 3: 7–13.
8. Drotianko, Liubov. 2024. "Unikalnist liudskoho buttia u suchasnykh sotsialnykh komunikatsiakh" ["The Uniqueness of Human Existence in Modern Social Communications"]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Serii: Filosofii. Kulturolohiia, Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Culturology* 1(39): 5–10. <https://doi.org/10.18372/2412-2157.39.18424>.
9. Korablova, Nadiia. 2000. *Bahatomirnist rolivoi realnosti: roli i masky – lyk ta lychyna [Multidimensionality role of reality: the role and masks – and face mask]*. Kharkiv, KHHU Publ.
10. Brian, H. 2016. *Driving the Golden Spike. The Aesthetics of Anthropocene Public Space*: pamphlet. Chicago: [s. n.].
11. Krymskyi, Serhii. 2009. *Rankovi rozdumy [Morning thoughts]*. Kyiv: Maisternia Biletskykh.
12. Abysova, Mariia. 2024. "Do problemy identychnosti v umovakh postmodernu" ["Identity Issue in Postmodern Conditions"]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Serii: Filosofii. Kulturolohiia, Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Culturology* 1(39): 29–33. <https://doi.org/10.18372/2412-2157.39.18447>.

N. Chenbai

PECULIARITIES OF IDENTITY FORMATION IN NEW SOCIOCULTURAL REALITIES

Introduction. In contemporary society, transformations are taking place that influence the formation of a new type of personality, one who chooses their own model of existence in a contradictory world. Objectively, only those human characteristics that can contribute to both the progressive development of the individual and society as a whole are in demand. These dynamics have led to the necessity of exploring the problem of identity, whose formation occurs within the framework of cyberculture's achievements. **The aim and tasks** involve identifying the peculiarities of identity formation in the context of the dominance of cyberculture values, which generate numerous new opportunities for individuals. **Research methods.** An important methodological tool of the research is the sociocultural approach, along with the principles of historicism and systemic analysis. The theoretical and methodological foundation of this study rests on the works of philosophers who have explored the phenomenon of identity across various historical and cultural epochs. **Research results.** In contemporary society, there is a renewed surge of interest among researchers in the issues of self-identity and social identity. Significant contributions to the study of these problems have been made by existentialist concepts, while postmodern philosophy has proclaimed the notion of "zero identity," emphasizing that today it is only possible to speak of a multiplicity of identities and even the absence of a need for self-identity. Individuals are encouraged to free themselves from the constraints associated with the concept of identity and to embrace their uniqueness and fluidity as an integral part of life. **Discussion.** The modern personality is shaped by cyberculture, resulting in the emergence of a new type of personality—virtual or networked—characterized by internal multiplicity. This new environment leads to the devaluation and desacralization of the individual; their development is determined by the process of interpretation, and their formation aligns with the demands of the networked society and networked culture. Consequently, identity becomes a mechanism that aids adaptation to the reality in which individuals live. **Conclusions.** As society evolves, notions of identity naturally undergo transformations, driven by changes in the cultural environment and people's lifestyles. The fundamental condition for personality formation in today's dynamic world is the ability to choose one's own identity, with the right to modify and shape its components in accordance with core value orientations.

Keywords: *identity, self-identity, personality, scientific and technological progress, information culture, cyberculture, communication.*

DOI: 10.18372/2412-2157.40.19348

УДК 140.8:37.017.4]:316.42 (045)

О. Л. Притула

СВІТОГЛЯДНА І ПОЛІТИЧНА ПІДГОТОВКА ГРОМАДЯНИНА В ПЕРІОД СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН

Запорізький національний університет
E-mail: prityla1970@ukr.net,
ORCID ID: 0000-0001-8800-8207

Анотація. Розглядаються особливості світоглядної і політичної підготовки громадянина (школяра, студента) в період соціальних змін, що обумовлені трансформацією суспільних та індивідуальних ідеалів, принципів, норм життєдіяльності. Інтегральним показником ефективної світоглядної і політичної сформованості громадянина є високий рівень політичної, правової, духовної культури. Відзначається, що критерії сформованості світоглядної, а й відповідно політичної, правової культури у сучасного школяра (студента) як показника розвиненості громадянських якостей мають когнітивний, діяльнісний та емоційно-вольовий характер. Наголошується, що державні інституції, громадські організації, педагогічні спільноти мають більше уваги приділяти політичному навчанню та вихованню школярів і студентів у період соціальних змін. Підкреслюється, що світоглядна культура особистості формується завдяки отриманню світоглядних знань, цінностей, переконань, ідеалів, принципів, ставлення до світу. Як орієнтир психолого-педагогічної та філософської підготовки громадянина України визначено людяність, а емпатію – як дороговказ виховання й освіти.

Ключові слова: громадянське виховання, світоглядна культура, соціальні зміни, трансформація цінностей, людяність, емпатія, миротворчість.

Вступ

Сучасне громадянське виховання особистості базується на основоположних гуманітарних стандартах духовного, політичного, правового, світоглядного спрямування, які сформувались протягом історії розвитку українського народу, його культури та традицій. Первинна світоглядна та політична підготовка громадянина починається в родині та набуває системних форм у навчальних закладах різного рівня. Вона пов'язана, в першу чергу, з формуванням відповідної світоглядної та політичної культури майбутньої особистості. Особливої значущості світоглядна і політична підготовка набуває у період соціальних змін, коли трансформуються суспільні та індивідуальні ідеали, принципи, норми життєдіяльності.

Основні напрями та структурні елементи сучасного громадянського виховання особистості – світоглядну і політичну підготовку громадянина в період соціальних змін аналізували і досліджували

вітчизняні науковці: І. Бех, Н. Вишнівська, О. Гуцоляк, І. Ковальчук, Н. Побірченко, Н. Пробийголова, А. Рижанова, О. Роговець, В. Сухомлинський, Я. Цзінвень, І. Чистякова, О. Шаповал, Ж. Янко та багато інших.

Мета і завдання – визначити особливості світоглядної і політичної підготовки громадянина в період соціальних трансформацій. Потребами забезпечення дослідницьким матеріалом означеної мети, центром якої є налагодження ефективного виховання, становлення громадянськості української молоді, якраз і обумовлена спрямованість нашої статті.

Методологія дослідження

Методологічною основою є системний і комплексний підходи, на базі яких досліджено і узагальнено змістовні компоненти громадянського виховання, а також обґрунтовано принципи світоглядного плюралізму, об'єктивності дослідження політичної підготовки громадянина в період